

بررسی تاثیر مقاومت در برابر گزند ها و حيله هاى دشمن در حفظ ارزش هاى اصیل خانواده اسلامى

محدثه محمدی¹

مقدمه

قرآن کریم به عنوان مهم‌ترین و جامع‌ترین منبع دینی مسلمانان، همواره به مسأله خانواده اهمیت ویژه‌ای داده و دستوراتی ارزنده برای حفظ و تقویت بنیان‌های آن ارائه کرده است. در این راستا، مفاهیم اخلاقی، حقوقی و اجتماعى قرآن، نقش بسزایی در تبیین مسئولیت‌های فردی و جمعی در خانواده ایفا می‌کنند. اما در دنیای معاصر، با توجه به چالش‌ها و تغییرات سریع فرهنگی، اجتماعى و اقتصادى، حفظ و تقویت ارزش‌های اصیل قرآنى در خانواده اسلامى به یکی از مسائل کلیدی تبدیل شده است. در این مقاله، با تمرکز بر تاثیر مقاومت در برابر تحولات منفی فرهنگی و اجتماعى، به بررسی راه‌های حفظ این ارزش‌ها و تقویت هویت اسلامى خانواده خواهیم پرداخت. در این مسیر، بررسی نقش آموزه‌های قرآنى و پیامدهای آن در شکل‌گیری و استحکام بنیان خانواده اسلامى ضرورى به‌نظر می‌رسد.

¹ طلبه سطح دو مدرسه علمیه امام خمینی (ره)

چکیده

خانواده به عنوان واحد بنیادی و مهم در جامعه اسلامی، نقش بسزایی در انتقال و حفظ ارزش‌های دینی و اخلاقی ایفا می‌کند. قرآن کریم، به عنوان راهنمای اصلی مسلمانان، اصول و معیارهای لازم برای استحکام بنیان خانواده را مشخص کرده است. در دنیای مدرن، با مواجهه با چالش‌های فرهنگی و اجتماعی مختلف، نیاز به مقاومتی قوی برای حفظ ارزش‌های اصیل قرآنی در خانواده‌های اسلامی احساس می‌شود. این مقاله با هدف بررسی تأثیر مقاومت در برابر فشارهای فرهنگی و اجتماعی، به تحلیل روش‌های مؤثر در حفظ و تقویت اصول اخلاقی، تربیتی و دینی قرآن در خانواده می‌پردازد. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که مقاومت در برابر انحرافات فرهنگی، از طریق تقویت آگاهی دینی، آموزش اصول قرآنی و تأسیس خانواده‌هایی با رویکرد اسلامی، می‌تواند به حفظ ارزش‌های اصیل قرآنی کمک کند و در مقابله با چالش‌های نوین، بنیان خانواده اسلامی را مستحکم‌تر نماید.

کلید واژگان

مقاومت-دشمن شماسی-خانواده-اسلامی

تبیین مفاهیم خانواده و مقاومت

مفهوم خانواده اسلامی

خانواده اسلامی در مفهومی کلی به واحدی اجتماعی و دینی اطلاق می‌شود که بر اساس اصول و آموزه‌های قرآن کریم و سنت پیامبر اسلام (ص)، بنیان‌گذاری شده است. خانواده در اسلام جایگاهی ویژه و اساسی دارد، زیرا به‌عنوان نخستین نهاد اجتماعی، نقش بسیار مهمی در تربیت فرد و تقویت بنیان‌های جامعه ایفا می‌کند. در این نهاد، علاوه بر مسئولیت‌های فردی، تاکید زیادی بر مسئولیت‌های اخلاقی، دینی و اجتماعی اعضا وجود دارد.

ویژگی‌های خانواده اسلامی عبارتند از:

- بنیان‌گذاری بر اساس اصول دینی: خانواده اسلامی باید بر پایه اصول و ارزش‌های اسلامی، همچون صداقت، احترام، محبت، همکاری و حفظ حدود شرعی در روابط میان اعضا بنا شود. «و از نشانه‌های اوست که برای شما از جنس خودتان همسرانی آفرید تا در کنار آنها آرامش یابید و میان شما محبت و رحمت قرار داد.»² این آیه نشان می‌دهد که هدف از تشکیل خانواده اسلامی، ایجاد آرامش، محبت و رحمت میان اعضا است.³

- توازن در مسئولیت‌ها: در خانواده اسلامی، هر فرد نقش و مسئولیت مشخصی دارد. مرد به‌عنوان سرپرست خانواده مسئولیت تأمین معاش و امنیت خانواده را به‌عهده دارد، در حالی‌که زن به‌عنوان همسر و مادر، مسئولیت تربیت فرزندان و اداره امور منزل را به‌عهده دارد. این تقسیم وظایف به‌گونه‌ای است که هر فرد در جایگاه خود نقش مهمی ایفا می‌کند و در کنار یکدیگر، خانواده به‌عنوان واحدی پویا و متعادل عمل می‌کند.⁴

- محبت و همدلی: در اسلام، خانواده به‌عنوان محیطی برای رشد عاطفی، معنوی و اخلاقی افراد معرفی شده است. محبت و صمیمیت میان اعضای خانواده، از اصول اساسی در ساختار خانواده اسلامی است. قرآن و احادیث پیامبر اسلام تأکید دارند که اعضای خانواده باید یکدیگر را با احترام، محبت و دلسوزی درک کنند و از مشکلات یکدیگر حمایت کنند.⁵

² قرآن کریم، سوره روم، آیه ۲۱

³ آموزش خانواده «هفت مفهوم بنیادی»، بابایی، زهرا-بختیاری، ابوالفضل-کاکیا، لیدا-انتشارات طلوع دانش

⁴ آموزش خانواده «هفت مفهوم بنیادی»، بابایی، زهرا-بختیاری، ابوالفضل-کاکیا، لیدا-انتشارات طلوع دانش

⁵ آموزش خانواده «هفت مفهوم بنیادی»، بابایی، زهرا-بختیاری، ابوالفضل-کاکیا، لیدا-انتشارات طلوع دانش

• تربیت نسل صالح: یکی از مهم‌ترین اهداف خانواده اسلامی، تربیت فرزندان صالح و مؤمن است. تربیت اسلامی به معنای آموختن ارزش‌های دینی و اخلاقی به فرزندان است، به‌گونه‌ای که آنها در آینده نه تنها به‌عنوان اعضای سالم و کارآمد جامعه عمل کنند، بلکه به ارزش‌های انسانی و اسلامی نیز پایبند باشند. «فرزندانتان را به‌گونه‌ای تربیت کنید که چون بزرگ شوند، شما را شایسته پیروی و راهنمایی ببینند.»⁶

• حفظ وحدت و همبستگی: یکی از اصول اساسی در خانواده اسلامی حفظ وحدت و همبستگی میان اعضای خانواده است. در شرایط مختلف زندگی، اعضای خانواده باید به‌ویژه در مواجهه با مشکلات، یکدیگر را حمایت کنند و از تفرقه و اختلافات بی‌اساس دوری جویند. قرآن در می‌فرماید: «وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا»⁸، که اشاره به حفظ اتحاد و انسجام در هر شرایطی دارد.

• تبعیت از شریعت اسلامی: ⁹ خانواده اسلامی باید همواره در تمامی ابعاد زندگی خود از شریعت اسلام پیروی کند. این شامل رعایت مسائل اخلاقی، حقوقی، مالی، رفتاری و دینی است. در خانواده اسلامی، به اهمیت فرایض دینی مانند نماز، روزه، صدقه و سایر احکام شرعی توجه ویژه‌ای می‌شود.

در نتیجه، خانواده اسلامی به‌عنوان یک نهاد دینی و اجتماعی، وظیفه بزرگ و مهمی در حفظ و گسترش اصول دینی، اخلاقی و فرهنگی جامعه دارد. این خانواده نه تنها در تربیت فرزندان مؤثر است، بلکه می‌تواند به‌عنوان یکی از ارکان مهم استحکام و پایداری جامعه اسلامی عمل کند.¹⁰

⁶ حضرت علی (علیه السلام)

⁷ عوامل تحکیم بنیان خانواده، ناطقی، محمد تقی، ناشر: نسیم انتظار

⁸ قرآن کریم، سوره آل عمران، آیه ۱۰۳

⁹ آموزش خانواده «هفت مفهوم بنیادی»، بابایی، زهرا-بختیاری، ابوالفضل-کاکیا، لیدا-انتشارات طلوع دانش

¹⁰ کانون آرامش: ویژگی‌های خانواده اسلامی، ساورسقلی، محمد ابراهیم، ناشر: زمزم هدایت

مفهوم مقاومت در برابر چالش‌ها

مقاومت در برابر چالش‌ها به معنای پایداری، ایستادگی و مقابله با مشکلات، سختی‌ها و فشارهایی است که ممکن است در مسیر فرد یا جامعه قرار گیرد. این مفهوم می‌تواند در ابعاد مختلف زندگی انسانی به‌ویژه در زمینه‌های فرهنگی، اجتماعی، دینی و فردی مورد توجه قرار گیرد. در مقیاس کلان، مقاومت به معنای حفظ هویت، اصول و ارزش‌ها در مواجهه با تهدیدات و تحولات منفی است.¹¹

در سطح فردی، مقاومت می‌تواند به توانایی انسان برای مقابله با مشکلات روانی، احساسی و جسمی اشاره داشته باشد. این نوع مقاومت به فرد کمک می‌کند تا در برابر دشواری‌ها ایستادگی کرده و از اصول خود دست نکشد.¹²

در سطح اجتماعی و فرهنگی، مقاومت به‌ویژه در برابر فشارهای فرهنگی، سیاسی یا اجتماعی به‌منظور حفظ هویت فرهنگی و دینی، ارزش‌های اخلاقی و اجتماعی ضروری است. به‌ویژه در جوامع اسلامی، مقاومت در برابر چالش‌ها به معنای حفظ ارزش‌های دینی و قرآنی، جلوگیری از انحرافات اخلاقی و فرهنگی و ایستادگی در برابر تغییرات منفی است که ممکن است به تهدید بنیان‌های خانواده و جامعه منجر شود.

در قرآن کریم و روایات اسلامی، بر اهمیت مقاومت در برابر فتنه‌ها، دشمنان و تهدیدات تأکید شده است. در این زمینه، مقاومت به‌عنوان یک عمل ارزشی و دینی برای محافظت از ایمان و اصول دینی شناخته می‌شود. به‌طور مثال، قرآن کریم می‌فرماید: «ای کسانی که ایمان آورده‌اید! صبر پیشه کنید و در برابر دشمنان استقامت ورزید و به یکدیگر کمک کنید.»¹³

به طور کلی، مقاومت در برابر چالش‌ها نه تنها به‌عنوان یک رفتار فردی بلکه به‌عنوان یک اصل اجتماعی و دینی برای حفظ اصول و ارزش‌ها در جوامع اسلامی اهمیت زیادی دارد.¹⁴

11 کتاب چگونه شادی آفرین زندگی خود باشیم و در برابر ناملازمات مقاوم تر، آلبرت الیس، مترجم: هوشان، عاطفه-نشر موسسه خدمات فرهنگی رسا

12 کتاب چگونه شادی آفرین زندگی خود باشیم و در برابر ناملازمات مقاوم تر، آلبرت الیس، مترجم: هوشان، عاطفه-نشر موسسه خدمات فرهنگی رسا

13 قرآن کریم، سوره آل عمران، آیه ۲۰۰

14 عرفان سرخ، ذبیح، علیرضا، ناشر: دین و رسانه، نوبت چاپ ۱، سال چاپ ۱۳۸۵

۴) آمادگی برای بحران‌ها: برنامه‌ریزی برای بحران‌ها، از جمله تهدیدات جسمی و روانی، می‌تواند به افزایش آمادگی خانواده‌ها برای مقابله با تهدیدات خارجی کمک کند. در جنگ سخت، داشتن آمادگی‌های جسمی و در جنگ نرم، آمادگی‌های روانی و اطلاعاتی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.²³

۵) حفظ هویت و فرهنگ بومی: دشمنان ممکن است تلاش کنند تا هویت و فرهنگ ملی یا دینی افراد را تحت‌تأثیر قرار دهند. خانواده‌ها با حفظ و تقویت فرهنگ و هویت خود می‌توانند در برابر این تهدیدات مقاوم باشند.

در نهایت، ترکیب این رویکردها و همبستگی میان اعضای خانواده می‌تواند عاملی مهم برای مقاومت در برابر تهدیدات خارجی باشد، چه این تهدیدات از نوع جنگ سخت باشند و چه از نوع جنگ نرم.

داشتن روحیه جهادی، استقامت و مقاومت در درون خانواده تأثیرات بسیار مثبتی بر حفظ و بنیان آن دارد. این ویژگی‌ها می‌توانند به تقویت پایه‌های خانواده کمک کنند و در برابر چالش‌ها و مشکلات مختلف، خانواده را مقاوم‌تر و پایدارتر کنند. برخی از مهم‌ترین تأثیرات این ویژگی‌ها عبارتند از:

تقویت همبستگی و انسجام خانوادگی

روحیه جهادی و استقامت موجب می‌شود که اعضای خانواده در مواجهه با مشکلات به جای تفرقه و اختلاف، به یکدیگر نزدیک‌تر شوند و در کنار هم مقاومت کنند. این روحیه، حس همدلی و همکاری را در خانواده تقویت کرده و موجب می‌شود که همه اعضا برای رسیدن به اهداف مشترک و حل مشکلات دست به دست هم دهند، تقویت همبستگی و انسجام خانوادگی یکی از ارکان اصلی حفظ و استحکام خانواده است و در برابر تهدیدات مختلف، به ویژه در زمان بحران‌ها و چالش‌ها، نقشی حیاتی ایفا می‌کند. در جامعه‌های اسلامی، تقویت این همبستگی و انسجام نه تنها به افزایش سلامت روانی اعضای خانواده کمک می‌کند، بلکه پایه‌ای مستحکم برای انتقال ارزش‌های اسلامی و دینی به نسل‌های آینده فراهم می‌آورد.

حفظ امید و انگیزه در برابر سختی‌ها

روحیه جهادی به معنای مبارزه با سختی‌ها و ادامه مسیر با تمام توان است. خانواده‌هایی که این روحیه را دارند، در برابر چالش‌های زندگی، از مشکلات اقتصادی تا تهدیدات بیرونی، امید خود را از دست نمی‌دهند و با انگیزه و اراده قوی، برای غلبه بر مشکلات تلاش می‌کنند، حفظ امید و انگیزه در برابر سختی‌ها یکی از اصول کلیدی در مقابله با چالش‌ها و بحران‌هاست، به‌ویژه در شرایطی که خانواده‌ها

با تهدیدات مختلف، چه از جنبه جنگ نرم و چه از جنگ سخت، مواجه می‌شوند. این ویژگی‌ها نه تنها در حفظ انسجام خانواده نقش مهمی دارند بلکه باعث تقویت تاب‌آوری اعضای خانواده در مواجهه با مشکلات می‌شوند.

پذیرش مشکلات

مقاومت در برابر سختی‌ها، یکی از ویژگی‌های بارز روحیه جهادی است. این روحیه به اعضای خانواده می‌آموزد که در برابر مشکلات، تسلیم نشوند و با صبر و استقامت به دنبال راه‌حل‌ها باشند. این امر باعث می‌شود که اعضای خانواده بتوانند با مشکلات و بحران‌های مختلف کنار بیایند و در کنار هم به رشد و پیشرفت ادامه دهند.

ایجاد فضای امن و حمایتی

خانواده‌هایی که روحیه جهادی دارند، بیشتر تمایل دارند تا در برابر تهدیدات خارجی و مشکلات اجتماعی از یکدیگر حمایت کنند. این امر به ایجاد فضایی امن، محبت‌آمیز و حمایتی در خانواده کمک می‌کند، که اعضا می‌توانند در آن به رشد عاطفی و روانی خود بپردازند.

آموزش ارزش‌های معنوی و اخلاقی

روحیه جهادی معمولاً با اصول اخلاقی و معنوی مانند فداکاری، صداقت، مسئولیت‌پذیری، و کمک به دیگران همراه است. این ارزش‌ها می‌توانند در تربیت نسل‌های بعدی تأثیرگذار باشند و باعث شوند که فرزندان نیز روحیه‌ای مثبت و مقاوم در برابر مشکلات پیدا کنند. این ویژگی‌ها به تقویت بنیان خانواده از نظر اخلاقی و معنوی کمک می‌کند.

توانایی در مواجهه با بحران‌ها

استقامت و مقاومت در برابر تهدیدات، چه در سطح فردی و چه در سطح خانوادگی، خانواده را قادر می‌سازد تا در زمان بحران‌ها و جنگ‌ها، حتی در شرایط سخت اقتصادی یا اجتماعی، با کمترین آسیب به هم‌پیوستگی خود ادامه دهد. این ویژگی‌ها، خانواده‌ها را به موجوداتی مقاوم در برابر شرایط نامطلوب تبدیل می‌کند.

تقویت استقلال و خودکفایی

روحیه جهادی به خانواده‌ها یاد می‌دهد که از وابستگی به دیگران خودداری کنند و برای رفع نیازهای خود، به دنبال خودکفایی باشند. این ویژگی‌ها می‌تواند خانواده‌ها را در برابر مشکلات اقتصادی و اجتماعی مقاوم کند و از فروپاشی‌های اجتماعی جلوگیری نماید.

در مجموع، روحیه جهادی و استقامت باعث می‌شود که خانواده‌ها بتوانند در برابر مشکلات ایستادگی کنند و به سلامت و انسجام خود ادامه دهند. این ویژگی‌ها به‌ویژه در دنیای پر آشوب و پرفشار امروزی بسیار ضروری است.

نتیجه‌گیری

مقاومت در برابر تهدیدات و حیل‌های دشمن، چه در قالب جنگ سخت و چه در قالب جنگ نرم، نقش اساسی در حفظ بنیان و ارزش‌های اصیل قرآنی خانواده اسلامی دارد. جنگ نرم که بیشتر از طریق نفوذ فرهنگی، رسانه‌ها و تبلیغات صورت می‌گیرد، تهدیداتی را علیه هویت و ارزش‌های اسلامی خانواده‌ها به همراه دارد. در چنین شرایطی، مقاومت آگاهانه و هوشمندانه در برابر این تهدیدات می‌تواند منجر به حفظ ارزش‌هایی چون صداقت، فداکاری، اخلاق اسلامی و محبت در خانواده‌ها شود.

از سوی دیگر، در جنگ سخت که به‌طور معمول شامل تهدیدات مستقیم و فیزیکی می‌باشد، خانواده‌هایی که روحیه جهادی، استقامت و همبستگی دارند، قادرند نه تنها از خود و کیان خانوادگی دفاع کنند، بلکه در برابر بحران‌های اجتماعی و اقتصادی نیز مقاومت کنند و ارزش‌های اسلامی را به نسل‌های بعدی منتقل نمایند.

در نهایت، روحیه مقاومت، استقامت و همبستگی در خانواده‌های اسلامی، علاوه بر ایجاد حفاظت در برابر تهدیدات خارجی، موجب تقویت روابط خانوادگی، تربیت نسل‌های آگاه و مقاوم و حفظ هویت اسلامی خانواده می‌شود. این ارزش‌ها با تکیه بر آموزه‌های قرآنی، خانواده‌های اسلامی را در مواجهه با هر نوع بحران، مقاوم و پایدار می‌سازد و به آنها امکان می‌دهد تا در برابر تغییرات منفی و حمله‌های دشمنان، دست از اصول و ارزش‌های خود برندارند.

منابع و مأخذ

*قرآن کریم

*نهج البلاغه

(۱) آموزش خانواده «هفت مفهوم بنیادی»، بابایی، زهرا-بختیاری، ابوالفضل-کاکیا، لیدا-انتشارات طلوع دانش

(۲) عوامل تحکیم بنیان خانواده، ناطقی، محمد تقی، ناشر: نسیم انتظار

(۳) کانون آرامش: ویژگی های خانواده اسلامی، ساورسفل، محمد ابراهیم، ناشر: زمزم هدایت

(۴) کتاب چگونه شادی آفرین زندگی خود باشیم و در برابر ناملایمات مقاوم تر، آلبرت الیس، مترجم: هوشان، عاطفه-نشر موسسه خدمات فرهنگی رسا

(۵) عرفان سرخ، ذبیح، علیرضا، ناشر: دین و رسانه، نوبت چاپ ۱، سال چاپ ۱۳۸۵

(۶) ارزش های اجتماعی از منظر قرآن کریم، شرف الدین، سید حسین، سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، نوبت چاپ: دوم، سال چاپ: ۱۳۹۷

(۷) جایگاه گفت و گو و تعامل در ایجاد همبستگی اجتماعی، مصطفایی، عبدالمحمد، انتشارات آوای نور